

โครงการอนุรักษ์ธรรมชาติและพัฒนาอาชีพคนท้องถิ่นที่อำเภอภูเรือ

โดย

ศาสตราจารย์ระพี สาคริก

ในเมื่อสังคมได้ชี้ให้เห็นว่า ทุกสิ่งทุกอย่างซึ่งมีเหตุผลสัมพันธ์อยู่กับวิถีชีวิตของมนุษย์แต่ละคน ย่อมมีเหตุผลปรากฏเป็นความจริงอยู่ในรากฐานจิตใจมนุษย์ ดังนั้นเมื่อกล่าวถึงการอนุรักษ์และพัฒนา จึงน่าจะเข้าใจได้ว่า มีเหตุผลเนื่องมาจากรากฐานความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกัน แต่คนที่คิดและมองสิ่งต่าง ๆ ในลักษณะแยกส่วนย่อมมองไม่เห็นภาพดังกล่าว จึงก่อให้เกิดปัญหาขึ้นในสังคมแม้จะมุ่งแก้ไขก็คงไม่อาจบรรลุผลสำเร็จอย่างแท้จริง หากทำให้เกิดการแตกแยกมากขึ้นเรื่อย ๆ ดังนั้นก่อนที่จะมองธรรมชาติไปหัดค้นไม้และอื่น ๆ ควรเน้นความสำคัญที่ธรรมชาติภายในรากฐานจิตใจคนก่อน ไม่เช่นนั้นการนำปฏิบัติก็คงยากที่จะบรรลุผล

ในช่วงไม่กี่ปีที่ผ่านมา มีผู้กล่าวขวัญถึงบรรยากาศธรรมชาติในเขตอำเภอภูเรือ จังหวัดเลย ด้วยความสนใจกว้างขวางมากขึ้น โดยที่รู้สึกว่าเป็นแหล่งท่องเที่ยวแหล่งหนึ่งสำหรับการไปพักผ่อนหย่อนใจ ในเขตที่กรุงเทพฯ. และเมืองอื่น ๆ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงด้านวัตถุทำให้เกิดมลพิษรุนแรงยิ่งขึ้นเป็นลำดับ

ในฐานะที่ผู้เขียนเรื่องนี้มีโอกาสร่วมกับอำเภอ ฯ และจังหวัด ฯ พัฒนาบริเวณอำเภอภูเรือจากช่วงที่ผ่านมาจึงขออนุญาตนำเอาความคิดเห็นพื้นฐานจากความรู้สึกเท่าที่ได้นำมาใช้ รวมถึงเรื่องราวต่าง ๆ ซึ่งเป็นผลปรากฏมาเสนอ เพื่อหวังถ่ายทอดเป็นความรู้แก่บรรดาผู้ที่สนใจ

หลายคนอาจทราบข่าว "การจักงานแสดกสันธุ์ไม้เมืองหนาว" ที่บริเวณหน้าท่าว่าการอำเภอภูเรือในช่วง 4 ปีที่ผ่านมา และยังกว่านั้นก่อนหน้าการจักงานนี้อาจทราบเรื่องราวของ "การจักงานแสดกานิง" แม้ "งานคอกฝ้ายบาน" ซึ่งเป็นงานประเพณีประจำปีของจังหวัดเลยมาแต่ช่วงก่อน ๆ

"จากความรู้สึกเบื้องหลังของผู้เขียนเอง" หรืออาจกล่าวว่า "สิ่งซึ่งเป็นแรงคลใจสำหรับ เรื่องที่ทำให้คนสนใจงานชิ้นนี้ร่วมกับทางอำเภอ ฯ และจังหวัด ฯ" คงมีเรื่องราวสืบเนื่องมาจากอดีต หากทวนกลับไปสู่ชวง ปี - พ.ศ. 2508-2510 ซึ่งระหว่างนั้น ผู้เขียนได้ใช้เวลาในฤดูแล้งเดินทางออกไปศึกษาและสำรวจกล้วยไม้ป่าภายในประเทศเป็นประจำ เพื่อนำข้อมูลและเก็บตัวอย่างพันธุ์ไม้มาใช้ในงานวิจัย ซึ่งคนสนใจปฏิบัติหลายเรื่อง

ครั้งหนึ่ง ได้วางแผนการเดินทางขึ้นไปจังหวัดพิษณุโลกโดยรถไฟ แล้วใช้รถยนต์จีพีแลนด์โรเวอร์ช่วงยาวเป็นพาหนะ นำทั้งคณะซึ่งมีนักวิชาการชาวต่างประเทศที่มาปฏิบัติงานอยู่ในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ตามโครงการร่วมมือกับมหาวิทยาลัยฮาวาย เดินทางต่อจากจังหวัดพิษณุโลกโดยเส้นทางผ่านทุ่งแสดกหลวง มาทะลุออกเขตอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ แล้วตัดขึ้นอำเภอค่าน้ำข้าย ผ่านพื้นที่อำเภอภูเรือ มุ่งมายังอำเภอเมือง จังหวัดเลย หลังจากพักที่นั่นไม่นาน ก็แล่นเลาะริมฝั่งแม่น้ำโขงมาสู่อำเภอศรีเชียงใหม่ จังหวัดหนองคาย เข้าสู่จังหวัดอุดรธานี

คนยังจำภาพในอดีตได้ดีว่า ช่วงจากอำเภอหล่มสักผ่านอำเภอค่าน้ำข้าย มาถึงอำเภอภูเรือจนกระทั่งถึงตัวจังหวัด ยังคงมีสภาพทั่ว ๆ ไปเป็นป่าโปร่ง และในฤดูนั้นมีกล้วยไม้ป่าเช่น เข็มแสด" และ "เอื้องกุหลาบ" หลวยชนิด อื่นทั้ง "หวาย" ชนิดต่าง ๆ เริ่มออกดอกตามธรรมชาติ

ถนนยังคงมีสภาพเป็นทางเกวียนและในฤดูแล้งมีฝุ่นหนาจนต้องใช้ผ้าใบคลุมด้านหลังรถไว้แทบทั้งหมด ถึงกระนั้นระหว่างที่หยุดพักกลางทาง มองไปที่หลายคนซึ่งนั่งอยู่ด้านหลังก็เห็นหน้าได้ไม่ชัด เพราะใบหน้าถูกฝุ่นปกคลุมหนามาก ทำให้เข้าใจว่าหน้าฝนก็คงมีสภาพเป็นโคลนทำให้ยากที่จะบุกเข้าไปได้

บ้านช่องของชาวบ้านซึ่งนาน ๆ จะพบเป็นช่วง ๆ แม้ร้านค้า ก็ยังอยู่ในสภาพที่อาจเรียกว่า "ยากลำบาก"

เมื่อมาถึงตัวจังหวัดและมีโอกาสพบกับผู้ว่าราชการฯ. ซึ่งให้การต้อนรับอย่างเป็นกันเองที่แคว้น ก็ได้รับทราบว่าจะ-
นั้นกำลังพัฒนาถนนขึ้นภูเรือ และยังคงกล่าวว่านบนนั้นมีพรพไ้ไม่นานาชนคอกทั้งมีธรรมชาติที่สวยงามมาก

ถัดจากนั้นมาอีกช่วงหนึ่ง ขณะที่ผู้เขียน เข้าดำรงตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และให้ความ
สนใจกิจกรรมนักศึกษาที่เปิดโอกาสให้เยาวชนออกไปสัมผัสกับชีวิตชาวบ้านในชนบทซึ่งยังอยู่ในสภาพที่ยากไร้ โดย-
เฉพาะ"กิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาชนบท" หลังจากคณะนิสิตซึ่งออกไปสำรวจพื้นที่ตั้งค่ายได้กลับมาพร้อมทั้งนำข้อมูลมา
วิเคราะห์ร่วมกัน ก็ตกลงให้ไปตั้งค่ายในเขตคอกระหว่างอำเภภูเรือกับอำเภอด่านซ้าย

โดยเหตุที่ตนสนใจนำตัวเองลงไปร่วมทำงานเพื่อช่วยประสานระหว่างนิสิตกับชาวบ้าน โดยที่เชื่อว่าน่าจะมี
เหตุผลปลูกฝังจิตสำนึกกับฝึกชอบให้เกิดขึ้น ทั้งแก่ตนเองและเยาวชนคนรุ่นหลังร่วมกันได้อย่างลึกซึ้งถ้าสามารถทำ
ได้อย่างต่อเนื่อง ทั้ง ๆ ที่ทำให้ตนกลายเป็นคนประหลาดจากสายตาคณาจารย์หลายคนซึ่งยังมีความคิดคั่นเห็นทำให้
ไม่อาจมองได้ถึงความจริง

จึงเกิดความรู้สึกสงสัยว่า เหตุใดเป็นอธิการบดีแล้วจึงต้องลงไปนอนกลางดินและร่วมทำงานกับนิสิต แต่ตน
กลับเห็นว่า สิ่งนี้หรือมิใช่ หากเกิดขึ้นในรากฐานความรู้สึกของบุคคลผู้เป็นครู ย่อมช่วยให้เยาวชนเกิดความรู้สึกว่า
นี่คือผู้ใหญ่ซึ่งควรแก่ความเคารพและศรัทธาอย่างแท้จริง อีกทั้งยังเป็นสื่อธรรมชาติซึ่งมีผลถ่ายทอดความรู้สึกดีด้วย

ในช่วงนั้นได้พบว่า สภาพทั่ว ๆ ไป กว่าจะเดินทางบุกเข้าไปถึงบริเวณที่ตั้งค่ายยังคงมีสภาพเป็นป่า และมี
หมู่บ้านเล็ก ๆ อยู่ในหุบเขา ในช่วงนั้นเหตุการณ์ทางการเมืองยังค่อนข้างรุนแรงและตรงนั้นก็คือบริเวณเส้นทางลำ-
เลียงอาวุธและเสบียงอาหารของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์จากฝั่งแม่น้ำโขงสู่เขาค้อและหินร่องกล้า และหลังจากนั้น
ไม่นานนักก็มาถึงช่วงเหตุการณ์สู้รบซึ่งเรียกกันว่า สมรภูมิลือค

ผู้เขียนได้เข้าไปร่วมทำงานกับกลุ่มนิสิตอาสาสมัคร และกำลังกินนอนในเต็นท์ด้วยกัน โดยที่รู้สึกว่าคุณคือลูก
หลานเรา โดยที่มันจะให้เห็นเยาวชนแต่ละคนเป็นคนที่มีทั้งความรู้ความสามารถและจริยธรรม ช่วยให้มีบทบาท
ร่วมกันในการสร้างสรรค์ความเจริญอันพร้อมมูลทุกด้านให้แก่สังคมในอนาคต

ถัดจากนั้นมาเพียงข้ามคืน ชาวก็ไปถึงทางจังหวัดทำให้เช้าวันรุ่งขึ้นพบว่า มีกองทหารและอาสาสมัครถูกส่ง
มาคุ้มกันเป็นขบวนใหญ่ทั้ง ๆ ที่ตนไม่เคยสนใจ แต่ก็เข้าใจความจริงจากอีกด้านหนึ่งในเมื่อเขามองว่าเราเป็นบุคคล
ที่มีตำแหน่งสูง

ภาพเหล่านั้นยังคงปรากฏอยู่ในความทรงจำอย่างชัดเจน และคงไม่ใช่เรื่องอื่น หากภาพสำคัญที่สุดน่าจะจะได้-
แก่สภาพป่า ซึ่งขณะนั้นยังมีความสมบูรณ์อย่างเห็นได้ชัด โดยที่ภาพดังกล่าวได้เข้าไปอยู่ในส่วนลึกของหัวใจตลอดมา
ทั้งนี้และทั้งนั้นคงเป็นเพราะ ความรักธรรมชาติ ซึ่งหมายถึงทั้งในค่าน"ธรรมชาติของเพื่อนมนุษย์เน้นที่เยาวชนคนรุ่น
หลัง ซึ่งร่วมอยู่ในธรรมชาติเดียวกันกับธรรมชาติที่เบี๊ยะฟ้าทั้งกระบวนการ

เวลาได้ล่วงเลยมาหลายปีจนกระทั่งถึงช่วงกลางปี พ.ศ.2534 นายแพทย์ชูเกียรติ และคุณจันทร์ สกุดศนาค
สองสามีภรรยา โดยเหตุที่ภรรยาเคยทำงานอยู่ที่ธนาคารแห่งประเทศไทยร่วมกับ คุณกัลยา ใสกริก ภรรยาผู้เขียนไป
เที่ยวที่ภูเรือแต่ก็ยังไม่ได้ตกลงใจ จนถึงช่วงต้นเดือน กรกฎาคม 2534 ทั้งคู่จึงไปพักที่บ้านคุณหมอชูเกียรติ ฯ. ซึ่งเป็น
บ้านชั้นเดียวเล็ก ๆ ปลูกอยู่บนเนินบริเวณ หมู่บ้านหนองแซง ตำบลสามัคคี ทำให้มีโอกาสสัมผัสกับสภาพอากาศก่อน
ข้างเย็นพอสมควร รวมถึงผลจากการพัฒนาพื้นฐานโดยเฉพาะ ถนนและไฟฟ้า ซึ่งได้เงินภาษีจากประชาชนมาลงทุน-
ไปแล้ว

แรงคลใจให้ศิริ เริ่มงานอนุรักษ์และพัฒนาพื้นที่

ขณะที่เดินทางไปถึง สิ่งแรกที่พบมีประเด็นสำคัญ ๆ หลายอย่างซึ่งชวนให้เก็บมาคิดด้วยความรู้สึกท้าทายที่จะ

นำลงมือปฏิบัติ เพื่อพิสูจน์ความจริง จากแนวคิดความเชื่อบนพื้นฐานตนเอง

สิ่งแรก จากความทรงจำในอดีตที่ยังมองเห็นสภาพบริเวณนี้เป็นป่าอันสวยงาม แต่มาถึงบัดนี้ได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นที่โล่งสุดส่ายตา และภูเขาซึ่งสลับซับซ้อนก็เปลี่ยนจากสภาพเดิมมาเป็น ภูเขาหัวโล้น เป็นส่วนใหญ่ อีกทั้งน้ำในลำห้วยที่เคยใสสะอาดและให้ความชุ่มฉ่ำตลอดทั้งปีแม้กระทั่งช่วงฤดูแล้ง มาบัดนี้ก็มีสภาพแห้งชอกลำห้วย

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งเห็นว่า ทั้ง ๆ ที่สภาพพื้นฐานการพัฒนามันถนนและไฟฟ้ากระจายอยู่ทั่ว ๆ ไป โดยที่สิ่งเหล่านี้เกิดขึ้นจากการนำเอาเงินภาษีซึ่งเก็บจากประชาชนมาใช้ แต่คนท้องถิ่นส่วนใหญ่ก็ยังตกอยู่ในสภาพ บุกเบิกป่าเพื่อใช้พื้นที่เพาะปลูกข้าวไร่และข้าวโพดเพื่อหาเลี้ยงชีพ โดยเฉพาะพืชผลกลุ่มนี้ใช้ทรัพย์สินในดินหมดเปลืองมาก และอีกด้านหนึ่งก็สะท้อนให้เห็นว่า ไม่มีกำลังพอที่จะนำมาใช้ทดแทนสิ่งซึ่งสูญเสียไปอย่างคุ้มค่า

ส่วนการคิดและปฏิบัติในการแก้ไขปัญหาก็ยังคงมุ่งใช้กฎหมาย อำนาจจับกุม ซึ่งจริง ๆ แล้วก็คือ การทำลายชนชาติเดียวกันอย่างปราศจากการรู้เท่าทัน และที่สำคัญอีกประเด็นหนึ่งก็คือ ความขัดแย้งระหว่างแนวคิดและการปฏิบัติของคนสองกลุ่ม โดยที่ฝ่ายหนึ่งยึดการพัฒนา กับอีกฝ่ายหนึ่งยึดการอนุรักษ์ ซึ่งนอกจากตกลงกันไม่ได้แล้ว นับวันยังห่างจากกันออกไปเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในด้านซึ่งถือรากฐานเน้นการพัฒนาโดยที่หันมาคิดและทำในด้านอนุรักษ์จึงสะท้อนแนวโน้มใช้อำนาจ

ขณะที่ผู้เขียนมองเห็นชัดเจนว่า การพัฒนากับการอนุรักษ์ควรมีอยู่ในรากฐานเดียวกันของแต่ละคน

และประการสุดท้าย เมื่อหันมามองภาพรวมของสังคมก็เห็นว่า ยังมีค่านิยมของต่างประเทศ จึงพบว่ามีการสังคัมไม้ดอกไม้มาค้าขายกันในราคาแพง ๆ เสมือนเป็นการโอ้อวดความร่ำรวยกันเองอย่างน่ารังเกียจหากมองจากพื้นฐานด้านจริยธรรม หากคงไม่ใช่รู้สึกรังเกียจจนแต่รับเกียจในสิ่งซึ่งคนไม่ควรนำมาใช้เป็นแบบอย่างการปฏิบัติ

การเริ่มต้นจับงานนี้

เช่นเดียวกันกับแนวความคิดในช่วงเริ่มต้นจับงานพัฒนา เรื่องกล้วยไม้ในยุคแรกของเมืองไทย โดยที่คนส่วนใหญ่ยังมองไม่เห็นจึงนำกล้วยไม้มาเล่นในทางซึ่งไม่น่าจะชอบด้วยเหตุและผล คนก็เริ่มต้นปฏิบัติจากจุดเล็ก ๆ ในบริเวณหลังบ้านส่วนตัวมาก่อน โดยที่ไม่ยอมอ้างว่าไม่มีเงินและไม่มีใครสนับสนุน

ก่อนอื่น ใครขอทำความเข้าใจให้ชัดเจนว่า คำว่า"กล้วยไม้"ไม่ได้หมายถึงกล้วยซึ่งเป็นวนอุทยานแห่งชาติ หากหมายถึงพื้นที่ในบริเวณอำเภอภูเรือ ซึ่งมีความสูงจากระดับน้ำทะเลระหว่าง 600 ถึง 800 เมตรโดยประมาณ และถ้าถือเอาธรรมชาติเป็นพื้นฐานการพิจารณา ก็น่าจะมีความหมายเลยไปถึงอำเภออื่นเช่น ค่าน้ำชาย วังสะพุง แม้จังหวัดอื่นที่มีสภาพพื้นฐานธรรมชาติอยู่บนหลักการเดียวกัน ซึ่งน่าจะนำแนวคิดจากเรื่องนี้ไปปรับใช้ได้

ดังนั้นโครงการและแนวคิดที่นำมาใช้ในเขตอำเภอภูเรือ จึงน่าจะถือเป็นเพียงจุดเริ่มต้น แม้มีผู้ปรารถนาว่า ถ้าแนวคิดนี้ได้ผลจริง คนจะนำไปปฏิบัติที่อื่นด้วยใช่ไหม ซึ่งคนเดียวกันจะมีเวลาอีกทั้งกำลังไปทำทุกแห่งได้อย่างไร ทำให้ต้องตอบชี้แจงไปว่า เราอยู่คนเดียวในโลกหรือเปล่า ดังนั้นถ้าได้ผลจริง ใครศรัทธาย่อมนำไปใช้ได้โดยเหตุที่ตนเองก็ไม่เคยสงวนสิทธิอยู่แล้ว และหากมีปัญหาต้องการมาปรึกษา ก็เปิดให้ทุกคน แม้อีกมากผู้ที่ต้นแบบถ้าถามใคร ย่อมได้ข้อมูลกลับไปใช้ประโยชน์ ทั้งนี้และทั้งนั้นขึ้นอยู่กับตัวเองว่าจะมองเห็นความจริงได้ลึกซึ้งแค่ไหน

คนและภรรยาจึงเริ่มต้นด้วยการหาซื้อที่ส่วนตัวจากเงินทุนซึ่งมีไม่มากนัก เนื่องจากไม่มีรายได้จากธุรกิจใด ๆ ทั้งนั้น ในที่สุดก็ซื้อที่ดินจำนวน 2 ไร่ อยู่ริมถนนใกล้หมู่บ้านหนองบง ห่างที่ว่าการอำเภอไปทางค่าน้ำ-เมืองประมาณ 6 กิโลเมตร และปลูกบ้านชั้นเดียว 1 หลัง กับครัวและห้องเก็บวัสดุหลังเล็ก ๆ ซึ่งอยู่ด้านหลังอีก 1 หลัง ด้วยวัตถุประสงค์ที่จะใช้เป็นสถานที่ทดลองค้นคว้าความแนวคิดของตนเองอย่างอิสระ โดยหวังให้เกิดประโยชน์สู่ชาวบ้านในท้องถิ่น เป็นสิ่งสำคัญที่สุด

สังขรรหมองเห็นและควรรณิธเป็นหลักในการดำเนินงาน

1. แม้ประเทศไทยจะมีพื้นที่ไม่มากนัก แต่ก็มีสภาพความแตกต่างระหว่างภูมิภาคที่หลากหลาย จากระดับเส้นรุ้งขนานในภาคใต้ถึงภาคอื่น ๆ ซึ่งอยู่ตอนบน นอกจากนั้น จากความสูงใกล้ระดับน้ำทะเลจนกระทั่งถึงที่สูงในระดับต่าง ๆ ซึ่งสภาพธรรมชาติบนพื้นฐานที่แตกต่างกันย่อมมี เหตุผลกำหนดชนิดและลักษณะของพืชพรรณอย่าง สอดคล้องกันด้วย
 2. ไม่ว่าใครจะปลูกพืชเพื่อหารายได้ทางเศรษฐกิจหรือปลูกเพื่อเป็นงานอดิเรก ในเมื่อพื้นฐานความต้องการของมนุษย์แต่ละคนย่อมมีความหลากหลาย หากปลูกเพื่อใช้สนองความต้องการของคนหรือเพื่อการค้า ย่อมต้องคำนึงถึงความต้องการในด้านการใช้ประโยชน์ ทั้งนี้การนำพืชชนิดที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมธรรมชาติมาปลูกย่อมกำหนดด้วยตัวของมันเองให้มีผลผลิตซึ่งกระจายรูปแบบอย่างอิสระ โดยเฉพาะในด้านอาชีพ หลักการดังกล่าวนับเป็นพื้นฐานนำสู่ความสำเร็จในด้านการตลาดอย่างสำคัญ และยังเป็นสิ่งช่วยประหยัดต้นทุนการผลิตด้วย
 3. ดังที่กล่าวแล้วว่า ในช่วงเริ่มแรกเราจะพบแต่เพียงว่า สังคมไทยมีการทำเกษตรในที่ราบ แต่ช่วงหลัง ๆ ได้มีการขยายตัวของชุมชนขึ้นสู่พื้นที่สูง แต่เราก็นิยมส่งผลผลิตพันธุ์ไม้จากต่างประเทศ กับอีกด้านหนึ่ง จะพบว่า แม้ขึ้นไปทำสวนในที่สูงก็ยังนำเอาพืชซึ่งเหมาะสมกับที่ราบต่ำขึ้นไปปลูก เช่นที่เรียกกันว่า ปลูกอะไรปลูกตามกัน ทำให้เกิดปัญหาในด้านการตลาด ซึ่งปัญหานี้จะแก้ไขได้ด้วยการเปิดโลกทรรศน์ให้เกษตรกร แทนที่จะใช้แนวคิดในการฝึกอบรมแบบเก่า ๆ ซึ่งเรียนกันอยู่แต่ในห้อง แม้มีการใช้สื่อก็เป็นเพียงด้านรูปวัตถุ
- แต่การณ์จะเปิดโลกทรรศน์ให้ได้ผลจริงจัง ผู้ให้ความรู้จำเป็นต้องมีความจริงใจต่อคนระดับล่าง โดยไม่นำเอาเงื่อนไขซึ่งสนองประโยชน์ส่วนตนเข้าไปแอบแฝงไว้ไม่ว่ามากหรือน้อย
4. บนพื้นฐานสังขรรหมองเห็นของโลกในอดีต คนจากกลุ่มประเทศเขตอบอุ่นได้เข้ามานำเอาพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติในเขตร้อนไปใช้พัฒนา แล้วส่งผลผลิตสำเร็จรูปกลับมาขายให้คนท้องถิ่น ร่วมกับระบบการจัดการศึกษาซึ่งคนระดับบนมักสะท้อนแนวโน้มที่ปิดกั้นตลาดระดับล่างเสมือนเป็นบ่วงในสายโซ่ ทำให้เกิดค่านิยมที่ยึดติดอยู่กับรูปแบบของผลผลิตสำเร็จรูปอย่างขาดการรู้เท่าทัน
- ดังนั้นในโครงการจึงน่าจะเน้นความสำคัญของการนำพันธุ์ไม้ซึ่งเกิดในธรรมชาติของท้องถิ่น มาพัฒนาเพื่อให้ชาวบ้านได้มีโอกาสรู้เห็น และการให้ความรู้ก็ไม่ควรมุ่งให้รู้เห็นแต่เพียงการพัฒนาหากควร เริ่มต้นจากการให้มีโอกาสรู้เห็นในด้านการนำใช้ประโยชน์ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่ง กับอีกสิ่งหนึ่งแม้มีการนำผลสำเร็จรูปจากต่างประเทศเข้ามา ก็ควรนำพืชพันธุ์จากของจริงให้คนท้องถิ่นเห็นจริงว่า พื้นฐานอันเป็นที่มาของพันธุ์ไม้เหล่านั้นอยู่ในบริเวณซึ่งมีธรรมชาติอยู่ในท้องถิ่นด้วย
5. อีกประเด็นหนึ่งซึ่งอยู่ในความรู้สึกมานานก็คือ แนวคิดในการพัฒนาการตลาดเพื่อเกษตรกร เนื่องจากพบว่าในอดีต เราขาดการจัดการที่ส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักตลาดเอง สิ่งซึ่งเป็นประจักษ์พะยานที่เห็นได้ชัดเจนก็คือ ราชการจะเป็นฝ่ายออกให้เกษตรกรปลูกพืชชนิดนั้นชนิดโน้น และแจ้งว่ามีตลาดโดยที่เกษตรกรเองไม่เคยเห็นจึงไม่ช่วยสร้างความคิดให้สามารถปรับผลผลิตการเกษตรได้เอง ผลจึงปรากฏในที่สุดว่า รัฐมนตรีต้องวิ่งไปหาตลาดขายของ ซึ่งก็ไม่สามารถหาข้อมูลในรายละเอียด - ส่วนเกษตรกรกลับรวมตัวสร้างมือปเข้ามา เรียกร้องหาตลาดจากรัฐบาล ซึ่งรัฐเองก็ช่วยไม่ได้จริงจัง

สรุปแล้ว การให้การศึกษาดูแบบ ไม่ควรแต่เพียงสอนให้คนปลูกพืชเลี้ยงสัตว์เก่ง แต่ควรจัดระบบการฝึกอบรมให้คนฉลาด สามารถรู้เท่าทันคนอื่น โดยเฉพาะสามารถมองเห็นคุณค่าพันธุ์ไม้ธรรมชาติในท้องถิ่นที่อยู่ ซึ่งจะช่วยให้แต่ละคนสามารถอนุรักษ์และนำมาพัฒนาโดยที่รู้คุณค่าด้วย

ส่วนการแก้ไขปัญหาซึ่งสั่งสมมานาน เช่น การปลูกอะโรปลูกตามกัน โดยที่ขาดความคิดริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ และความคิดที่อิสระ เพื่อสร้างความหลากหลายซึ่งมีผลต่อการพัฒนาการตลาด และความยากลำบากในการรวมกลุ่ม คงต้องปล่อยให้เป็นไปตามขั้นตอนร่วมกับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง

อนึ่ง สิ่งซึ่งควรดำเนินการควบคู่กันไปก็คือ การสนับสนุนให้มีการปลูกต้นไม้ใหญ่ แม้การเริ่มต้นจับจากไม้ดอกไม้ประดับก็หาใช่ว่าจะเน้นอยู่กับด้านนี้ด้านเดียว แต่ควรคิดถึงพืชจำพวกไม้ผลยืนต้น ผักชนิดต่าง ๆ และการเลี้ยง-สัตว์ซึ่งขณะที่เข้าไปสัมผัส ได้สังเกตเห็นว่ามีอยู่บ้างแล้ว การจับที่ไม้ดอกไม้ประดับจึงเป็นเพียงช่วงเริ่มต้นเท่านั้น

ช่วงของการเริ่มต้นดำเนินงาน

สิ่งแรกและน่าจะถือเป็นประเด็นสำคัญก็คือ ควรให้การสนับสนุนทางการอำเภอและจังหวัดดำเนินการ เรื่องนี้ ส่วนคนควรเป็นเพียงผู้ให้ความร่วมมือโดยเฉพาะในด้านความคิดพื้นฐาน และอาจช่วยหาส่วนเสริมในมุมมองกว้างมารวม

หลังจากปลูกบ้านส่วนตัวในเนื้อที่ 2 ไร่เสร็จ ทางจังหวัดได้ทราบจึงช่วยให้การสนับสนุนให้มีโทรศัพท์ติดต่อสาธารณะ และวันที่ 1 มกราคม 2536 ซึ่ง ร.ต.สมนึก ชูวิเชียร ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย อีกทั้งคุณนครชิต พงศ์-สุชาติ นายอำเภอภูเรือ ซึ่งขณะนั้นเพิ่งย้ายไปรับหน้าที่ไม่นาน รวมทั้งภรรยาของท่านทั้งสอง ตลอดจนคณะเจ้าหน้าที่จากทงจังหวัดและอำเภอบางคนได้กรุณาไปเยี่ยม จึงได้จัดอาหารค่ำร่วมรับประทานอาหารรวมถึงภรรยาของทั้งสองฝ่ายด้วย

ท่ามกลางบรรยากาศเป็นกันเองก็ได้มีการพูดถึงปัญหาเกี่ยวกับป่าและสภาพแวดล้อมธรรมชาติ หลังจากที่คุณ-ว่าราชการจังหวัด ข. ได้เล่าให้ฟังว่า ขณะนั้นทางจังหวัดกำลังดำเนินการปลูกต้นไม้ทำเขตอบ่า เพื่อกันชาวบ้านบุกรุก ทำให้คนเห็นโอกาสจึงนำเสนอว่า น่าจะมีการจัดงานแสดงไม้เมืองหนาวขึ้นที่บริเวณอำเภอภูเรือ หลายคนอาจมองประโยชน์ในด้าน ส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งคนก็มองจุดนี้ด้วย เนื่องจากสังเกตเห็นว่ามีคนจากในเมืองมาพักผ่อนหย่อนใจ หลายคนมากางเต็นท์นอน แม้ช่วงนั้นจะมีที่พัก รีสอร์ท อยู่แล้วสองแห่ง แต่กำลังทำท่าจะรวมอยู่แล้ว

ขณะนั้นผู้เขียนมองอีกด้านหนึ่งและมีความรู้สึกอยู่ในใจว่า ถ้าจัดงานแสดงพรรณไม้้อากาศเย็นขึ้นที่นั้น โดยที่เชิญร้านค้าต้นไม้จากที่ต่าง ๆ มาออกร้านจำหน่าย กับอีกด้านหนึ่งที่ประชาสัมพันธ์ให้คนมาเที่ยว น่าจะมีผลช่วยให้ชาวบ้านในพื้นที่มีโอกาสมองเห็นช่องทางและตลาดค้าคนเหล่านี้จะหันจากการบุกรุกทำลายป่าเพื่อปลูกข้าวโพดข้าวไร-ลงมาอยู่กับครอบครัว เพื่อทำสวนปลูกและขยายพันธุ์พรรณไม้้ออยู่กับที่ก็ทาง อีกทั้งยังเป็นการแก้ปัญหาคนอพยพเข้าไปใกล้ปัญหาในเมืองด้วย

ปรากฏว่า หลังจากรับฟังข้อเสนอจากผู้เขียนแล้ว ผู้ว่าราชการจังหวัด ข. ก็ตกลงรับปากทันทีพร้อมทั้งแจ้งให้นายอำเภอ ข. ทราบเพื่อเตรียมแผนดำเนินการในช่วงปลายปี พ.ศ. 2536 ต่อต้นปี พ.ศ. 2537 เป็นปีแรก ความจริงแล้วทางอำเภอภูเรือเคยมี งานแม่คานั่ง ซึ่งเป็นงานประเพณีประจำปีในช่วงสงกรานต์ปีเก่ารับปีใหม่มาแล้วในอดีต (แม่คานั่งเป็นภาษาพื้นเมือง หมายถึงเกล็ดน้ำแข็งซึ่งปกคลุมพื้นดินและใบไม้ในช่วงที่มีอากาศหนาวเย็น เนื่องจากในช่วงปีเก่าคือปีใหม่ในอดีต อากาศจะหนาวเย็นจัดจนกระทั่งเวลากลางคืนจนกระทั่งถึงเช้าจะพบว่ามีเกล็ดน้ำแข็งปกคลุมอยู่บนพื้นดินและตามใบไม้) แต่ช่วงหลัง ๆ งานนี้ต้องทิ้งช่วงห่างออกไป เมื่อคิดจัดงานแสดงพรรณไม้้อเมือง -หนาวก็ใช้โอกาสฟื้นฟูงานดังกล่าวร่วมไปด้วย

จึงเริ่มพิจารณาว่า มีพันธุ์ไม้อะไรที่จะนำมาเริ่มต้นก่อน และมีใครทำสวนพันธุ์ไม้ซึ่งมองเห็นชัด ๆ อยู่ในขณะนั้น เราจึงพบว่าอย่างน้อยมีสองแห่ง แห่งแรกคือ สวนน้ำฝน ซึ่งอยู่ไม่ห่างจากที่ว่าการอำเภอมากนัก กับอีกแห่ง-หนึ่งคือ บริษัท ที.เอส.เอ. ซึ่งปลูกไม้ตัดดอกและผลิตเมล็ดพันธุ์ดอกไม้บางชนิด จึงได้วางแผนส่งเสริมโดยจับที่-ต้นพ็อยน์เซ็ทเทีย(คนไทยเรียกว่าต้นคริสต์มาส)ก่อนอื่น เนื่องจากเป็นพันธุ์ไม้ซึ่งสามารถเริ่มจากช่วงสั้น ๆ ได้ก่อน อีกทั้งเป็นพันธุ์ไม้ประดับชนิดใส่กระถาง ที่ใช้ประโยชน์ในช่วงฤดูอากาศเย็น และสวนน้ำฝนปลูกอยู่แล้ว แต่ควร

หาพันธุ์ใหม่ ๆ มาเพิ่มเติมจากเดิม จนกระทั่งชาวบ้านตั้งตัวได้พอสมควรจึงค่อยกลับมาใช้พันธุ์ไม้ท้องถิ่นเป็นฐาน

หลังจากตกลงกันแน่นอน โดยเหตุที่คนสนใจให้คนท้องถิ่นเห็นตลาดเองก่อนอื่นอยู่แล้ว จึงได้เสนอแนวคิดให้ทางอำเภอติดต่อกับกลุ่มกิจกรรมเกี่ยวกับไม้ดอกไม้ประดับจากจังหวัดต่าง ๆ เช่น กลุ่มผู้ปลูกกุหลาบที่จังหวัดเชียงใหม่ และกลุ่มซึ่งเกี่ยวข้องกับพรรณไม้ชนิดอื่น ๆ ซึ่งกระจายกันอยู่ทั่วไป รวมทั้งในกรุงเทพฯ. ให้ไปขายของที่ในงาน และอีกด้านหนึ่งคนได้ช่วยติดต่อบริษัทเป็นการทำงานตัวไว้ล่วงหน้าก่อนที่จะดำเนินการเป็นทางการ

แต่เนื่องจากเป็นการจัดงานครั้งแรก โดยที่การเดินทางไปร่วมก็จะต้องเสียค่าใช้จ่ายมากพอสมควร อีกทั้งหลายคนคงยังไม่มั่นใจว่าไปแล้วจะขายได้คุ้ม จึงต้องหาทางออกโดยการช่วยประชาสัมพันธ์ซึ่งนอกจากจะช่วยให้คนไปเที่ยวแล้ว ยังทำให้ผู้ที่คิดจะไปออกร้านมีความมั่นใจเพิ่มขึ้นด้วย

นอกจากนั้นก็พยายามชักชวนความเข้าใจกับคนท้องถิ่นไว้ล่วงหน้าว่า โปรดอย่าคิดว่าคนอื่นมาขายของแล้ว-
เงินกลับ แต่ควรมองอีกด้านหนึ่งว่าเขานำเอาความรู้จากของจริงมาให้ ซึ่งน่าจะเป็นด้านที่สำคัญกว่า เพราะ
การได้รับความรู้ย่อมช่วยให้เราสามารถลดต้นทุนหยัคนงาตัวเองได้ในวันข้างหน้า เนื่องจากคนทราบดีว่า รากฐาน
การมองปัญหาของคนไทยส่วนใหญ่ มักมีแนวโน้มมุ่งเน้นอยู่ที่ เงินมากกว่าประโยชน์อันพึงได้รับในระยะยาว

พวกกลับไปยังช่วงเวลาที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเลย ร.ศ.สมนึก ชูวิเชียร และนายอำเภอ ฯ มาเยี่ยมที่บ้าน
จนกระทั่งเกิดความคิดเรื่อง การจัดงานแสดงไม้ดอกไม้ประดับในช่วงสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ขึ้นที่หน้าอำเภอบุรี
ซึ่งกำหนดว่าจะจัดในช่วงปลายปี ทำให้มีเวลาเตรียมตัวอีก 1 ปีเต็ม คนยังได้เสนอให้ทางอำเภอ ฯ โดยการสนับสนุน
จากทางจังหวัด ฯ เป็บริการ ให้การฝึกอบรมชาวบ้านหลังเสร็จงานแล้ว ซึ่งผู้ว่าราชการ ฯ ก็ได้ตกลงให้
การสนับสนุนทันที และรับจะจัดสรรงบประมาณให้ก่อนหนึ่ง

เริ่มงานศึกษาค้นคว้าในบริเวณหลังบ้านส่วนตัว

เช่นเดียวกันกับช่วง เริ่มต้นจัดงานพัฒนากล้วยไม้ของเมืองไทยในขณะที่ยังไม่มีใครสนใจให้ความสำคัญใน-
ในด้านการพัฒนาสู่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ตนก็เริ่มต้นจากบริเวณเนื้อที่เล็ก ๆ หลังบ้านส่วนตัว ครั้งนี้ก็เช่นกัน
ทันทีที่ปลูกบ้านเสร็จพออยู่ได้ก็จัดพื้นที่ขนาดไม่กว้างนักในบริเวณหลังบ้านเพื่อใช้ในการศึกษาค้นคว้าบนพื้นฐานแนว
คิดตนเอง ซึ่งต้องการพิสูจน์ให้เห็นว่า การอนุรักษ์กับการพัฒนาอยู่ร่วมในรากฐานเดียวกัน

เริ่มแรกก็นำเอาพันธุ์ไม้ป่าหรือพันธุ์ไม้พื้นบ้านซึ่งพิจารณาแล้วเห็นว่า ในอดีตคนต่างชาติเคยนำมาเอาไป-
จากบริเวณเดียวกันนี้ไปพัฒนา เพื่อหาประโยชน์แล้วส่งกลับมาขายเราอีก มาปลูกและขยายพันธุ์ รวมทั้งผสมพันธุ์โดย
มีเจตนาให้คนท้องถิ่นมีโอกาสเรียนรู้ในด้านเทคนิค และนำออกแสดงถึงการใช้ประโยชน์ อีกทั้งพิสูจน์ให้เห็นว่าสิ่ง
ซึ่งในอดีตหลายคนคิดว่าเป็นของต่างประเทศนั้น จริง ๆ แล้วเป็นของที่เกิดในท้องถิ่นตัวเอง

ประเด็นของการอนุรักษ์จึงไม่ใช่ห้ามคนท้องถิ่นเก็บจากป่า ในเมื่อมนุษย์ที่เกิดขึ้นมาแต่ศักราชบรรพ์ ทุกคนก็
ได้พึ่งพาของป่ามาโดยตลอด นับเป็นพื้นเป็นหมักปามาแล้ว แต่อยู่ที่ว่า คนเก็บมาแล้วแทนที่จะนำมาใช้ประโยชน์
กลับกอบโกยมาขายเอาเงินจากคนต่างถิ่น ทำให้ของซึ่งเกิดความธรรมชาติรุ่นถัดมาไม่อาจเติบโตได้ทัน เพราะ
คนท้องถิ่นถูกคนจากที่อื่นหลอกหรือไม่กล้า เงินมาสร้างอิทธิพลเพื่อหวังให้คนท้องถิ่นตกเป็นทาส ชาคากรู้เท่าทันลึก-
ซึ่งยังซึ้ง

คนไม่เห็นด้วยมานานแล้วว่า การห้ามคนไม่ให้นำพันธุ์ไม้มาจากป่าจะช่วยอนุรักษ์ ยิ่งใช้อำนาจจับกุมด้วย
เพราะนอกจากไม่ช่วยให้เกิดการอนุรักษ์แล้ว ยังทำให้สังคมตกอยู่ในสภาพที่เห็นได้ชัดว่า "คนในชาติเดียวกัน หัน-
มาทำลายกันเองเพราะความโง่เขลาของคนในชั่วซึ่งมีโอกาสและอำนาจเหนือกว่า แต่การสอนให้คนท้องถิ่นรู้จัก
นำพันธุ์ไม้ธรรมชาติในท้องถิ่นมาใช้ประโยชน์ จะช่วยให้เกิดความจริงที่สมบูรณ์ครบถ้วนระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ

คนท้องถิ่นย่อม เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์เป็นธรรมชาติ โดยที่มรดกกรรมของกันไม่ให้ชนต่างถิ่นมาเอาไปโดยตรง แต่คนจะนำมาพัฒนา เพื่อใช้ประโยชน์จากส่วนซึ่งใกล้ตัวที่สุดก่อนอื่น หากศิษย์ก็จะใช้พื้นที่ซึ่งได้นำมาพัฒนาและขยายพื้นที่ถึงระดับหนึ่งแล้ว "ช่วยย้ให้คนเห็นคนท้องถิ่นกับธรรมชาติและธรรมชาติ ซึ่งรวมทั้งคนไม้และสัตว์อีกทั้งสรรพสิ่งอื่น ๆ สามารถอยู่ร่วมกันและพึ่งพาซึ่งกันได้อย่างมี ภูมิผลที่เหมาะสม"

การที่สังคมเกิดภาวะเพลิงพล้ำขึ้นในรากฐานการศึกษาแล้ว จนกระทั่งต้องเปลี่ยนแปลงมาจนถึงช่วงซึ่งกลุ่มคนที่เข้าไปมีอำนาจเหนือกว่า ออกมาไล่จับคนไทยด้วยกันเองที่นำเอาของป่ามาขายในเมือง และยังเลยไปถึงการบุกรุกเข้าไปใช้อำนาจถึงในส่วนส่วนตัว แม้จะอ้างว่าเป็นเจ้าหน้าที่รักษากฎหมาย หากมองเห็นว่ากฎหมายก็เป็นเพียงกฎระเบียบซึ่งออกโดยระบบการตัดสินใจจากคนในกลุ่มซึ่งเชื่อมโยงถึงกัน ย่อมพิสูจน์ได้ว่า สภาพของกฎหมายในปัจจุบันที่มีการกำหนดอำนาจบุกรุก เข้าไปถึงชีวิตและสิทธิคนในกลุ่มซึ่งยังคงคือยกว่า ดังที่เห็นได้ชัดเจเนียงขึ้น

อนึ่ง หากสามารถมองย้อนกลับได้ย่อมพบว่า คนในกลุ่มที่มีอำนาจเหนือกว่า ก็มีภารกิจกระทำการในด้านมิชอบเพิ่มขึ้น ดังที่หลักฐานได้ชี้ไว้อย่างชัดเจนว่า "หากมีการปิดค่านหนึ่ง ย่อมเปิดโอกาสให้อีกค่านหนึ่งเป็นธรรมชาติ" ซึ่งความจริงแล้วค่านนี้ย่อมส่งผลเสียหายรุนแรงและลึกซึ้งมากกว่า

การใช้อำนาจกับคนด้วยกันเองคง เห็นที่เห็นการไล่จับคนไทยซึ่งนำของป่ามาขายในเมือง จึงมีผลหลายทั้ง-ป่าทั้งคนที่อยู่ร่วมสังคมเดียวกันซึ่งโดยสังขรณ์ เขาเหล่านี้ก็มีส่วนร่วมอนุรักษ์โดยหน้าที่ถ้าได้รับการพัฒนาจากความจริงจัง แต่เราก็ยังคงเห็นภาพสะท้อนจากการใช้อำนาจปราบ ยิงในปัจจุบัณจะเด่นชัดมากขึ้น และคงไม่เพียงเรื่องต้นไม้และสัตว์เท่านั้น กระทั่งเรื่องยาเสพติดซึ่งหาว่าวันที่ยังรุนแรงและระบาคอย่างกว้างขวาง และคนที่มีหม่อมขึ้นกับการใช้อำนาจก็ดูเหมือนว่าจะมีมากขึ้นด้วย อาจเป็นเพราะมีคนเห็นแก่ตัวมากขึ้นจึงทำให้หม่อมไม่เห็นข้อเสียหายดังได้กล่าวแล้ว เพราะความเห็นแก่ตัวทำให้คนตาบอด

อนึ่ง พันธุ์ไม้ธรรมชาติในท้องถิ่นซึ่งนำมาใช้ในโครงการตามความหมายที่ได้กล่าวไว้ หากว่าท่านจะไปดกทั้งเอามาจากป่าแถวนั้นไม่ ถ้าเข้าใจและยอมรับความจริงที่เหล่าชาวบ้านซึ่งชีวิตยังคงอยู่ในสภาพด้อยพัฒนาในด้านโลก-ทรรศน์

ก่อนอื่นคงต้องทำความเข้าใจให้ชัดเจเนียงว่า การแบ่งเขตพันธุ์ไม้แต่ละชนิดอยู่บนพื้นฐานธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอันมีที่มาความเหตุและผลของธรรมชาติเอง ไม่ว่าจะมาจากหมู่บ้านไหน ตำบลไหน อำเภอไหน จังหวัดไหน แม้ประเทศไทยก็ตาม หากมีสภาพแวดล้อมธรรมชาติซึ่งเหมาะสมกับพื้นฐานทางพันธุกรรมของชนิดนั้น ๆ ดังนั้นชนิดต่าง ๆ ที่ชาวบ้านเก็บมาขายในกรุงเทพฯ. ก็เช่นกัน ก่อนอื่นควรเข้าใจว่า เพราะตัวเราเองมีส่วนร่วมปล่อยให้ชีวิตเขาจำต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนั้นด้วย จึงทำให้เขาต้องกระทำอย่างนั้น จึงควรได้รับความเห็นใจมากกว่าการใช้อำนาจรังแกคน

สิ่งซึ่งเล่ามาแล้วนี้เองก็เป็นส่วนหนึ่งของแรงกลใจให้คนลงมือทำเรื่องนี้ ซึ่งเกิดจากคำถามที่ถามตัวเองว่า ตัวเราเองละ เมื่อมองเห็นปัญหาแล้วลงมือทำหรือเปล่า จึงถือเป็นส่วนหนึ่งของจุดเริ่มต้นด้วย ผมไปหาซื้อพันธุ์ไม้ซึ่งเชื่อว่า มีแหล่งกำเนิดตามธรรมชาติอยู่ในท้องถิ่น จากตลาดต้นไม้ในกรุงเทพฯ. เพื่อนำไปปลูกเพื่อการทดลองค้นคว้าและใช้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาในระยะยาว บางครั้งคนขายต้นไม้ที่ตลอดถามว่า อาจารย์จะซื้อไปปลูกที่ไหน คนก็ตอบไปตามตรงว่า จะนำไปปลูกที่เดิม ซึ่งการซื้อหาลักษณะนี้ย่อมไม่กอบโกยเอาไปชนิดละมาก ๆ หากทำตามเหตุและผลเท่านั้น

อนึ่ง นอกเหนือจากการนำพันธุ์ไม้ท้องถิ่นมาศึกษาและใช้เป็นฐานการพัฒนา เพื่อหาสู่ทางเผยแพร่สู่คนท้องถิ่นแล้วยังนำเอาพันธุ์ไม้ซึ่งได้รับการพัฒนาสำเร็จรูปจากต่างถิ่นถึงระดับหนึ่งแล้ว เข้ามาศึกษาหาสู่ทางให้ชาวบ้านนำไปใช้ประโยชน์โดยตรงซึ่งเป็นแผนระยะสั้น กับอีกค่านหนึ่งก็มีการนำไปคิดผสมพันธุ์กับพันธุ์ไม้ท้องถิ่นเพื่อพัฒนาต่อ และปรับนิสัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นมากขึ้น โดยไม่ลืมถึงถึงจินตนาการซึ่งคือความต้องการของตลาดเป็นเป้าหมายหลัก รวมถึงความเหมาะสมในการขนส่งที่สามารถรักษาคุณภาพไว้ได้ อีกทั้งใช้ต้นทุนไม่สูงด้วย

การจัดงานแสดงไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวที่บริเวณหน้าอำเภอบึงสามพัน

ความจริงแล้ว การใช้คำว่า "ไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว" ถ้าจะให้สอดคล้องกันกับสภาพที่เป็นจริงน่าจะใช้คำว่า "ไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว" หรือ "ไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาว" แต่คงต้องอนุโลมเนื่องจากหากมองที่ความเข้าใจของคนท้องถิ่น คำนี้มีความหมายในด้านวัฒนธรรมภาษามากกว่าการนำไปแปลความตามคนอื่น

จากนโยบายการและแนวคิดในการจัดงานไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวที่บริเวณหน้าอำเภอบึงสามพัน ครั้งได้กล่าวชี้แจงไว้แล้ว งานแสดงไม้ดอกไม้ประดับเมืองหนาวที่บริเวณหน้าอำเภอบึงสามพัน ก็ได้จัดขึ้นเป็นครั้งแรกระหว่างช่วงปลายเดือนธันวาคม 2536 ต่อต้นเดือนมกราคม 2537 เราทราบว่าที่พักของผู้ซึ่งสนใจมาชมงานในครั้งนั้นยังมีน้อยมาก ประกอบกับมีรายการโทรทัศน์ สารานุกรม ทางช่อง 11 กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งให้ทั้งแนวคิดในการพัฒนา ความรู้และข้อมูล เป็นประจำ จึงได้วางแผนเรื่องการพิจารณาหาที่พักไว้อย่างเป็นทางการเป็นขั้นตอน แล้วประชาสัมพันธ์ให้ผู้ที่จะมาเที่ยวแต่ตัดสินใจเข้าสามารถหาที่พักได้ภายในรัศมีซึ่งสามารถเดินทางมาชมงานได้สะดวก ทำให้การจัดงานได้รับผลตามที่คิดไว้เป็นอย่างดีเห็นได้ชัด

จากนั้นมา ระหว่างช่วงปีเก่าต่อปีใหม่ก็ได้มีการจัดสืบเนื่องกันมาทุกปี จนกระทั่งถึงช่วงปลายปี 2539 ต่อต้นปี 2540 นับเป็นครั้งที่ 4 เราคงต้องขอแสดงความยินดีกับ คุณนครชิต พงศ์สุชาติ นายอำเภอบึงสามพัน และคณะ ซึ่งมีความตั้งใจจริงทำให้มีผลงานใหม่ ๆ เกิดขึ้นทุกครั้งอย่างเห็นได้ชัด นอกจากนั้น คุณวิวัฒน์ วิมลเศรษฐ์ ผู้ว่าราชการจังหวัดเลยซึ่งเข้ามารับงานสืบทอดจากคนก่อน ก็มีการเอาใจจริงเอาใจสั่งและสานความคึกคักจากสิ่งซึ่งดำเนินการมาแล้วได้อย่างน่าชื่นชมด้วย

อีกสิ่งหนึ่งซึ่งคงต้องจารึกไว้ ณ ที่นี้คือ ช่วงก่อนการจัดงานครั้งแรก พอมีการตัดสินใจจากทุกฝ่ายให้ดำเนินการร่วมกัน นายแพทย์ชัยยุทธ วรรณสูตร ผู้อำนวยการใหญ่ของโครงการ บึงสามพัน ได้กรุณาเอาเครื่องมื่อวิศวกรรมโยธาขนาดใหญ่ มาช่วยปรับพื้นที่บริเวณหน้าอำเภอบึงสามพันให้ทั้งหมด ช่วยให้การวางแผนจัดงานมีความสะดวกเพิ่มขึ้น โดยที่ต้นทุนงบประมาณของรัฐไม่ได้เป็น เรือนล้านบาท

อนึ่ง ได้มีการริเริ่มแนวคิด สนับสนุนให้คนกลุ่มหนึ่งจัดสวนขยายพันธุ์และธุรกิจพันธุ์ไม้ขึ้นมาด้วย โดยมีนโยบายที่จะให้มีการนำพันธุ์ไม้ใหม่ ๆ มาเผยแพร่ให้คนท้องถิ่นได้รู้จักและในอนาคตก็จะนำไปใช้ในงานอาชีพ โดยที่จับพันธุ์ไม้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว สำหรับระยะสั้นมุ่งเน้นที่ ต้นพืชมะเขือเทศ () ซึ่งคนไทยเรียกกันว่า ต้นคริสต์มาส ทั้งนี้เนื่องจากประการแรก พันธุ์ไม้ชนิดนี้มีผู้ผลิตอยู่แล้ว ชาวบ้านจึงรู้จักคุ้นเคยเป็นอย่างดี แต่นอกจากพันธุ์ซึ่งปลูกกันอยู่แล้วควรนำพันธุ์ใหม่หลากหลายมาเผยแพร่ กับอีกเหตุผลหนึ่งเนื่องจากพันธุ์ไม้ชนิดนี้สามารถปลูกให้ได้ผลในระยะสั้น จึงน่าจะส่งเสริมเพื่อให้ชาวบ้านมีรายได้นำมาใช้ในการวางแผนปลูกพันธุ์ไม้อื่นในอนาคตด้วย

อย่างไรก็ตาม ในบริเวณหลังบ้านส่วนตัวซึ่งมีเนื้อที่สำหรับใช้งานคันค้ำ ก็ได้เริ่มค้นปูฐานระยะยาวไว้ด้วย เพราะจะต้องใช้เวลาานพอสมควร อีกทั้งให้มีการเริ่มต้นนำปฏิบัติในการขยายพันธุ์ไม้ระยะยาวไว้ที่ศูนย์ขยายพันธุ์ซึ่งตั้งขึ้นใหม่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งสามารถทำปริมาณได้ในระดับหนึ่งด้วย

พันธุ์ไม้ซึ่งนำมาเข้าโครงการระยะยาวเช่น เอื้องพร้าว กล้วยไม้พันธุ์ต่าง ๆ ในสกุลเข็มปีเดียว และหวายลักษณะประเภทเกี้ยว ซึ่งชนต่างถิ่นได้นำไปผสมพันธุ์ พัฒนา และขยายพันธุ์จนกลายเป็นอุตสาหกรรมอย่างกว้างขวางและนำไปใช้ประโยชน์จนเป็นที่รู้จักกันทั่วไปในประเทศต่าง ๆ แต่ในอดีตคนไทยกลับเข้าใจว่า คือพันธุ์ไม้จากต่างประเทศ โดยที่ไม่สามารถมองลึกลงไปถึงรากฐานจริง

การให้บริการฝึกอบรมคนท้องถิ่น

คงได้กล่าวไว้ในช่วงแรกแล้วว่า การฝึกอบรมชาวบ้านเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่งซึ่งอยู่ในแผนการอนุรักษ์และพัฒนา ดังนั้นการจัดฝึกอบรมภายใต้การจัดการของทางอำเภอ ฯ ได้ดำเนินการ ตามหลังการจัดงานแสดงดอกไม้ครั้งที่ 1 ระหว่างช่วงกลางเดือนกันยายน 2536 หลังจากที่ชาวบ้านได้มีโอกาสสัมผัสกับพันธุ์ไม้นานา-จากจังหวัดต่าง ๆ รวมทั้งจากกรุงเทพฯ ฯ แล้ว ซึ่งมีผลกระตุ้นความสนใจและได้รับความรู้บนพื้นฐานโลกทรรศน์ซึ่งเบ็ดเตล็ดกว้างกว่าเก่า

การอบรมครั้งดังกล่าวมีข้อแตกต่างไปจากรูปแบบการอบรมซึ่งกระทำกันอย่างแพร่หลายในที่อื่น ๆ หากสนใจศึกษาผลจากการอบรมซึ่งกระทำกันมาแล้วในอดีตรวมถึงปัญหาได้ค่อนข้างลึกจะพบว่า เราคงต้องปรับรูปแบบการอบรมให้สอดคล้องกันกับทิศทางซึ่งสามารถแก้ปัญหาเก่าให้ได้ เพราะการอบรมแบบเดิม ทำกันอยู่แต่ภายในห้อง จากคำบรรยายและจากตำรา

ซึ่งช่วงที่ผ่านมาแล้วถ้าสนใจวิเคราะห์น่าจะพบว่า การสอนให้คนปลูกต้นไม้เป็นนั้นไม่ยากนัก แต่ถ้าคิดจะสอนให้คนคิดด้วยตัวเองเป็นและมีความฉลาดเฉลียววิทันคนอื่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นพื้นฐานความสำเร็จทั้งของตัวเองและส่วนรวมด้วย จำเป็นต้องนำลงพื้นที่ อีกทั้งผู้ผู้นำฟังต้องมีทั้งความรู้และความจริงใจ โดยที่ไม่คิดแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัวด้วย โดยเฉพาะการนำลงพื้นที่ ผู้นำฟังต้องชี้ให้เห็นถึงส่วนลึกได้ชัดเจนถึงความสำคัญของพันธุ์ไม้ซึ่งมีแหล่งกำเนิดอยู่ในท้องถิ่น โดยคนจากที่อื่นมาหลอกซื้อเอาไปใช้พัฒนา เพราะมีเงินนั้นผู้รับการอบรมจะเข้าใจผิดคิดว่าเป็นของท้องถิ่นทำให้ไปหลงติดหมักหมมขึ้น

ดังนั้นการให้บริการฝึกอบรมในห้องแม้จะมีความสำคัญ แต่ก็ยังเป็นรองการฝึกอบรมซึ่งลงพื้นที่และต้องได้ผู้ชี้แนะซึ่งมีทั้งความรู้จากรากฐานที่อิสระ และมีความจริงใจอย่างแท้จริง ซึ่งในครั้งนั้น ผู้เขียนเป็นผู้นำลงพื้นที่ด้วยตนเองและนำไปตามสวนที่น่าสนใจใช้เป็นตัวอย่างในกรุงเทพฯ ฯ โดยมีคุณครุฑชิต พงศ์สุชาติ นายอำเภอ ฯ ซึ่งเป็นผู้ปกครองท้องถิ่น นำร่วมไปด้วยอีกด้านหนึ่ง

ผลการปฏิบัติทั้งหมดจากช่วงแรกเท่าที่มองเห็นขณะนี้

จากช่วงสั้น ๆ ทำให้พบว่า มีผลปรากฏจากงานซึ่งปฏิบัติมาแล้ว นับว่าได้ผลในระดับหนึ่ง ดังเช่นที่พบว่า มีชาวบ้านบางรายซึ่งทราบภายหลังว่าแต่ก่อนเคยใช้เวลาออกไปดางป่าบนเขา ปลูกข้าวไร่ข้าวโพด เปลี่ยนมาอยู่กับบ้านซึ่งใช้พื้นที่ไม่มากนัก ทำงานขยายพันธุ์ต้นไม้รวมถึงบางรายมีลูกหลานช่วยด้วย นอกจากนั้นยังเกิด สวนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร. ด้วย

ในช่วงถัดจากนั้นมา เราได้นำทีมงานโทรทัศน์ช่อง 11 รายการ ศาลาวิมสวน ไปสัมภาษณ์เกษตรกรซึ่งเกิดขึ้นตามริมถนนใหญ่ที่ละรายสองราย (แต่ก่อนแทบไม่มีให้เห็น) ปรากฏว่าชาวบ้านพูดเองอย่างอิสระว่า แต่ก่อนเคยออกไปดางป่าปลูกข้าวไร่ข้าวโพดบนภูเขา เหนื่อยก็เหนื่อย และไม่ได้อยู่ใกล้ชีวิตครอบครัวช่วงใหญ่ ๆ แดมยังได้รายได้ไม่คุ้มเหนื่อยด้วย เมื่อเห็นประจักษ์พะยานได้ชัดเช่นนั้น ประกอบกับกระแสข้างซึ่งเรียกกันว่าปากต่อปาก ทำให้มีคนที่เคยทำงานบนภูเขา เปลี่ยนลงมาอยู่กับที่กับทางเพิ่มมากขึ้น

สิ่งหนึ่งซึ่งยืนยันหลักทำคำสอนให้ผู้นำปฏิบัติเห็นได้ชัดเจนนั่น จงทำให้ดีที่สุด ทุกสิ่งทุกอย่างจะตามมาเอง ก็คือ หลังจากงานครั้งแรกและครั้งที่สองผ่านไปแล้ว หลายสิ่งหลายอย่างคิดตามมามากขึ้นเช่น ถนนสายหลักจากอำเภอหล่มสักถึงด้านซ้ายและภูเรือ มีทั้งการขยายความกว้าง ปรับผิวจราจรให้ดีขึ้น และตัดโค้งบนภูเขาซึ่งหักโค้งมาก ๆ ออกเป็นช่วง ๆ แม้นถนนหน้าบริเวณอำเภอ ฯ ซึ่งเคยแคบก็มีการขยายออกไปเป็นสี่ช่องทางรถเดิน มีร้านอาหาร ร้านค้าเพิ่มขึ้น และมีมีมน้ำร้อนขนาดมาตรฐานเกิดขึ้นหลายแห่ง ซึ่งในช่วงบุกเบิกต้องเดินน้ำร้อน

พบบริเวณอำเภอหล่มสักให้เต็มเปี่ยมก่อนขึ้นมาถึงนี้ และยังสังเกตเห็นว่าทุกครั้งหลังจากเสร็จงานแสดงแล้ว จะ มีที่พักเกิดใหม่ ส่วนที่มียู๋แล้วก็จะมีการขยายเพิ่มเติมด้วย

ปัญหาความมาซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความจริง

มีคนจากที่อื่นไปหาซื้อที่ว่างขวางมากจนทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น นอกจากนั้นยังมีคน ในพื้นที่เองซึ่งมีหน้าที่ สำคัญต้องรับผิดชอบหมู่บ้านหันมาสนใจหารายได้ในด้านเป็นนายหน้าซื้อขายที่ดิน ส่วนชาวบ้าน ก็มีหลายรายที่ เคยทำอาชีพเกษตร อยู่แล้วและถือครองที่ดิน สนใจขายที่ให้คนต่างถิ่น แต่ก็มีหลายรายที่หันมาสนใจทำอาชีพค้า มานวทางซึ่ง ว่างไว้คงได้กล่าวมาแล้ว คงจะพบว่า มีส่วนพรรคไม้ดอกไม้ประดับเกิดขึ้นตามริมถนนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เมื่อเข้าไปสัมภาษณ์จึงพบว่า ที่ผ่านการอบรมไปจากเราก็มี และเป็นกลุ่มซึ่งนำไปก่อน ส่วนที่เหลือคือผู้ที่ศึกษาจาก เพื่อน ๆ ทำให้ออกมาทำตามกัน

หลังจากงานแสดงครั้งที่สองผ่านพ้นไปแล้วได้พบว่า ก่อนถึงกำหนดจัดงานครั้งถัดมา มีรถบรรทุกทั้งขนาด เล็กและขนาดกลาง ไปจอดเรียงรายตามสวนข้างถนน เพื่อซื้อต้นไม้จำนวนมาก หนีไปยังจังหวัดอื่นซึ่งมีทั้ง จังหวัดขอนแก่น อุรธานี หนองคาย พิษณุโลก เชียงใหม่ เชียงรายและกรุงเทพฯ ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่สนใจ ไปปริมาณการผลิตรายรวดเร็ว จนเกินความสอดคล้องกันกับสภาพที่เป็นจริง

จึงเกิดภาวะที่เรียกว่า **ปลูกอะไรปลูกความกันซัดเจมมาก** ทำให้มีผลอย่างน้อยสองประการคือ **ราคา ตกต่ำลง**ไปมาก โดยเฉพาะในช่วงจัดงานครั้งที่สี่ซึ่งเห็นได้ชัด และชาคการรวมตัวเพื่อสู้ถึงกัน ทำให้ถูกคน กลางหลอกและยุหย้ เพื่อหวังให้ชาวบ้านลดราคาลงไปอีก

สิ่งหนึ่งซึ่งชัย เขื่อนกลับมาสู่อีกด้านหนึ่งให้เริ่มต้นเห็นได้ก็คือ **เท่าที่แล้วมา ส่วนใหญ่**มาก ๆ ที่เน้นการ ปลูกต้นคริสต์มาสสีแดง จนกระทั่งถึงช่วงการจัดงานแสดงครั้งที่สี่ จึงพบว่ามองไปทางไหนเต็มไปด้วยสีแดงทั้งนั้น ทั้ง ๆ ที่ได้มีการนำเอาสีอื่นมาแสดงให้เห็นแต่ก็มีน้อยคนที่สนใจจริงจัง จนกระทั่งถึงช่วงจัดงานครั้งนี้ เริ่มมีผู้ สนใจหาพันธุ์สีอื่น ๆ ไปขยายพันธุ์เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เนื่องจากพันธุ์เดิมราคาตกต่ำลงไปมาก

เราพบว่าชาวบ้านซึ่งรับจ้างทำงานในส่วนมานานพอสมควรจึงถามว่า **เท่าที่เท่ามาแล้วทำให้เชื่อว่าได้รับความ รู้เพิ่มขึ้น** สนใจคิดที่จะไปทำเองที่บ้านข้างหรือเปล่า ก็ได้รับคำตอบจากบางคนที่ เป็นลูกจ้างเขาสบายคิดว่าก็มี

ผู้เขียนได้กล่าวไว้เป็นครั้งคราวว่า การมีถิ่นจากที่อื่นมาหาซื้อที่ ถ้าซื้อแล้วทำสวนปลูกต้นไม้อย่างจริงจัง และไม่หวงความรู้ชาวบ้านก็เป็นสิ่งที่ดี แต่ถ้ามาหาหาซื้อที่เพื่อเก็งกำไรยอมสร้างผลกระทบทำให้เสียหายถึง ชาวบ้านอย่างแน่นอนที่สุด และเป็นผลเสียหายต่อระบบการเกษตรของส่วนรวมด้วย

อนึ่ง ณ ที่พื้นฐาน รัฐยังไม่สามารถสร้างความชัดเจนในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหาที่ดินซึ่งถือเป็นอุปสรรค สำคัญที่สุดในด้านอนุรักษ์และพัฒนา กับอีกด้านหนึ่ง ชาวบ้านแม้คนในเมืองที่เข้าไปเกี่ยวข้องก็ยังคิดไม่ได้ถึงการ สร้างความเห็นใจและความจริงใจซึ่งกันและกันด้วย

หลังจากผลงานปรากฏและทราบกันกว้างขวางมากขึ้น ทางสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนาจึงได้ให้ความสนใจ ที่จะเข้ามาร่วมมือ โดยเน้นการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการรวมกลุ่มของชาวบ้าน ทำให้พบว่า ระหว่างกลุ่มคนซึ่งประ กอบอาชีพทำสวนไม้ดอกไม้ประดับ การรวมกลุ่มกันกระทำไ้ยาก แต่ก็มีกลุ่มอาชีพอุตสาหกรรมเกษตรอย่างอื่น ซึ่งมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงกว่า

ผมจึงมีความเห็นว่า ไม่ว่าจะงานอาชีพกลุ่มไหนแม้ไม่ใช่ไม้ดอกไม้ประดับ หากมีความพร้อมมากกว่าก็น่าจะ ให้การสนับสนุน เพราะถ้าสามารถเจริญเป็นผลขึ้นมา วันหนึ่งข้างหน้าก็สามารถหวนกลับมาถึงได้ทุกกลุ่ม อนึ่งยัง พบในภายหลังว่า ช่วงที่เข้ามาเริ่มต้นพัฒนาใหม่ ๆ ในบริเวณนี้เรายังมีคนสนใจปลูกผักจำพวกอากาศเย็น และมี

ชาวบ้านส่วนหนึ่งเลี้ยงวัวพันธุ์ผสม โดยที่ได้รับเงินกู้มาจาก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ตนเองก็เคยได้อาศัยซื้อหาข้าวแฉ้วนนั้นมาใช้ทำปุ๋ยปลูกต้นไม้สำหรับทดลองกันคว่ำ ครั้นมาถึงช่วงหลัง ๆ ปรากฏว่าหาอีกไม่ได้จึงพบว่า เจ้าของวัวกลุ่มนี้ แยกออกเป็นสองสายด้วยกันคือ สายหนึ่งเปลี่ยนอาชีพจากเลี้ยงวัวมาทำต้นไม้คอกไม้ประดับขาย กับอีกพวกหนึ่งขายที่ดินเพื่อเอาเงิน แล้วย้ายไปอยู่ที่อื่นแม้อาศัยบ้านญาติ

แผนการทำงานช่วงต่อไป

สิ่งแรก มีแผนที่จะเปิดอบรมโดยเน้นความสำคัญที่ชาวบ้านต่อไปอีก ทั้งนี้ และทั้งนั้น เพื่อศึกษาค้นคว้า ประเมินผล แก่ประการที่สอง เพื่อหวังขยายการผลิตรายได้สู่ความหลากหลาย เพื่อแก้ปัญหาการปลูกอะไรปลูกความกัน ซึ่งสามารถกระทำได้สองด้าน ด้านหนึ่งคือการนำเอาพันธุ์ไม้ชนิดเดิมซึ่งชาวบ้านเน้นการปลูกอยู่แล้ว มาแปลงเป็นรูปแบบใหม่ สุดแต่ใครจะมีแนวคิดพื้นฐานและศิลปะมากน้อยแค่ไหน กับอีกด้านหนึ่ง จะมีการแนะนำพันธุ์ไม้อื่น ๆ และวิถีปฏิบัติที่จะนำมาใช้ประโยชน์ในอนาคต

การอบรมจะมีส่วนช่วยพื้นฐานให้คนท้องถิ่น เพื่อสอดคล้องกับแผนซึ่งคิดว่าจะเปิดการจัดงานแสดงพันธุ์ไม้ท้องถิ่นในช่วงฤดูร้อนต่อไปในอนาคต สุดแต่คนท้องถิ่นจะพร้อมเมื่อใด เพราะการจัดงานจำเป็นต้องเน้นใช้คนท้องถิ่นเป็นฐาน โดยที่มีการให้ความรู้ เกี่ยวกับการปลูกปฏิบัติและการขยายพันธุ์ เน้นที่พันธุ์ไม้ซึ่งมีอยู่แล้วในท้องถิ่นเป็นหลัก

แผนงานในอนาคตยังมีแนวคิดที่จะให้ขยายเขตการพัฒนาสู่อำเภออื่น ๆ ด้วย อาทิเช่น อำเภอด่านซ้ายและวังสะพุง รวมถึงอำเภอภูหลวง อีกทั้งยังมีแนวคิดที่จะให้มีการพัฒนาอาชีพในค... ผัก และการเลี้ยงสัตว์ เน้นที่วันมก่อนอื่น แต่การดำเนินการจำเป็นต้องมีการกระจายพื้นฐานความรับผิดชอบในด้าน การจัดการและวิชาการ รวมไปถึงด้วยอย่างสอดคล้องกัน ซึ่งประเด็นนี้คงต้องพบปัญหาขั้นพื้นฐานเกี่ยวกับ การประสานงาน และต้องขจัดความรู้สึกอึดอัดอั้นเรา รวมถึงแนวคิดในลักษณะสร้างอาณาจักรให้คนน้อยลงหรือรวม ๆ กันไปด้วย ให้เปลี่ยนมาเป็นความร่วมมือโดยเห็นประโยชน์ของส่วนรวมมีความสำคัญเหนือกว่า แม้จะค่อนข้างยากสักหน่อย เนื่องจากรากฐานปัญหาเชื่อว่าจะปรากฏอยู่เพียงในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น

ถ้าเข้าใจได้ลึกซึ้งถึงปัญหาจริงน่าจะพบว่า ทุกสิ่งทุกอย่างขึ้นอยู่กับศรัทธาเท่านั้น ที่จะสามารถแก้ไขได้ ทุกเรื่อง และศรัทธาจะเกิดได้ย่อมขึ้นอยู่กับความจริงใจของผู้อื่นรวมถึงการทำงานอย่างจริงจังของผู้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องทุกคน ยิ่งในระดับสูงขึ้นไปยิ่งควรแสดงความใจกว้างและความรับผิดชอบอย่างสอดคล้องกันไปด้วย

อนึ่งโครงการนี้มีวัตถุประสงค์สำคัญอย่างด้านหนึ่งคือ หวังที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของคนทั่วไป หันมองการอนุรักษ์กับการพัฒนาในลักษณะแยกส่วนจนน่าจะทั้งเกิดสภาพ สองชั่วซึ่งหวนกลับมากระทบกันเอง กับการใช้อำนาจทำลายคนด้วยกันเอง ซึ่งการแก้ทัศนคติไม่น่าจะเน้นที่เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องโดยตรง หากควรสร้างความเข้าใจเพื่อหวังความร่วมมือด้วย จึงได้ใช้ห้องสมุดกล้วยไม้ ระเบียบ สำครึก เป็นฐาน และใช้สื่อโทรทัศน์ช่อง 11 รายการศาลาริมสวน ร่วมด้วย

แม้ว่า รายการศาลาริมสวนหากดูเผิน ๆ จะพบว่ามีความเรียบง่ายในด้านเทคโนโลยี และไม่ได้ใช้จ่ายเงินทองของราชการโดยตรง คงใช้ศิลปะในการดำเนินงานที่อิสระและแทรกแง่คิดเกี่ยวกับธรรมชาติโดยเฉพาะวัฒนธรรมผสมกลมกลืนเข้าไว้ ทำให้เกิดระบบกลั่นกรองผู้สนใจอยู่ในตัวเอง จึงได้ผู้สนใจร่วมทัศนศึกษาซึ่งจัดขึ้นค่อนข้างเห็นชัด เรานำคนกลุ่มนี้ไปศึกษาหาความรู้จากของจริง และมีการชี้แนะประเด็นสำคัญ ๆ ภายในบรรยากาศซึ่งมีความเป็นกันเอง คำวันแรกจะมีการฉายภาพนิ่งและบรรยายให้ความรู้ ส่วนคำวันที่สอง จะเปิดโอกาสให้หนึ่งล้อมวงคุยกันในเนื้อหาสาระซึ่งเกี่ยวกับปัญหาชีวิตและธรรมชาติอย่างเปิดกว้าง

ปณิธานของคณะเราไม่เห็นเรื่องธุรกิจหาเงินและวัตถุ แต่ถ้ามีเงินเหลือก็จะนำเข้าบำรุงโครงการส่งเสริมการศึกษาซึ่งถือเป็นอุดมการณ์พื้นฐานของห้องสมุดกล้วยไม้ระพี สาคริก หอสมุดกล้วยไม้ต่อไป เราเพียงหวังว่า น่าจะมีคนที่มีความสามารถเข้ามาช่วยงานในอุดมการณ์ห้องสมุดนี้ ซึ่งได้กล่าวไว้แต่แรก เมื่อมีการมาขอเข้าไปติดตั้งไว้ ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าवासกรีย์ ซึ่งผู้เขียนได้กล่าวว่า ยินดีมอบให้ทั้งหมด แต่ย่นำไปเฉพาะด้านวัตถุหากขอให้นำเอาจิตวิญญาณมันไปด้วย ซึ่งหมายความว่า ตลอดชีวิตการทำงานนั้นมุ่งที่ชนรุ่นหลังและคนในกลุ่มซึ่งยังคงยึดถือโลกาสมาโดยตลอด จึงหวังว่าน่าจะได้เห็นชนรุ่นหลังแสดงความรับผิดชอบเกิดขึ้นจากรากฐานที่เพื่อหวังว่าจะมีการสืบทอดอุดมการณ์ต่อไปในอนาคต.

ปัญหาที่เห็นได้จากโครงการนี้

หากวางใจเป็นกลางโดยไม่นำเอาผลประโยชน์ส่วนตัวเข้าไปแอบแฝงเป็นเงื่อนไขไว้ด้วย ย่อมช่วยให้มองเห็นความจริงซึ่งแฝงอยู่ในรากฐานคน โดยไม่ยึดติดอยู่กับตัวบุคคลหรือคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง หลังจากโครงการนี้ดำเนินการมาแล้ว 5 ปี ทำให้มองเห็นปัญหาซึ่งแฝงอยู่ในสังคมไทยชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งก็คงไม่ต่างไปจากเรื่องอื่นในเมื่อทุกสิ่งล้วนเหตุและผลถึงกันหมด แม้ทสรุปของปัญหาที่นำมากล่าวไว้ ณ ที่นี้ก็คงไม่ต่างไปจากสิ่งซึ่งรู้ ๆ กันอยู่แล้ว

1. ความคิดแบบตัวใครตัวมัน หรืออาจกล่าวได้ว่า แบบเห็นแก่ตัว ทำให้รวมตัวกันจากความจริงใจได้ยากและนับวันจะยิ่งห่างจากกันออกไปเรื่อย ๆ

2. ขาดความมคิตรีเริ่ม แต่สนใจที่จะตามกระแสซึ่งมีผู้อื่นคิดให้โดยเน้นที่ผลประโยชน์ส่วนตัวเป็นที่ตั้ง หากมองเห็นว่าสิ่งซึ่งมีผู้อื่นทำไว้แล้วน่าจะเป็นผลดีแก่ตน ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมฉวยโอกาส ซึ่งมักมีแนวโน้มนำสิ่งที่ส่งผลทำลายสังคมเข้าไปแอบแฝงไว้ แม้กระทำอย่างเปิดเผย

3. เมื่อพบว่าสิ่งซึ่งทำมาแล้วได้รับผลดีถึงระดับหนึ่งแม้ไม่ไกลนัก ก็มักจะละลดความกระตือรือร้นที่จะสานต่อไปสู่นาคต หากปล่อยให้ไปตามกระแส แม้อาจลงมือทำก็มักขาดความจริงจังใจจึงไม่คิดเอาจริงเอาจัง ยิ่งในด้านบนขึ้นไปตามลำดับจะเห็นได้ชัดเจนมากขึ้น ส่วนด้านล่างก็จะทำตามมกระแสเดิมกันไปจนถึงที่สุด โดยที่ใช้วิธีแก้ไขปัญหาด้วยปากมากขึ้น

4. ทุกสิ่งจึงขึ้นอยู่กับตัวบุคคล ทำให้ขาดการสืบทอดตลอดไปอย่างมั่นใจได้ แม้การคิดขยายขอบข่ายออกไปสู่พืชผลอย่างอื่นรวมทั้งขยายพื้นที่สู่บริเวณอื่นบนพื้นฐานธรรมชาติลักษณะเดียวกัน โดยใช้แนวคิดและประสบการณ์จากที่ได้ปฏิบัติมาแล้วกับพืชกลุ่มหนึ่งในพื้นที่บริเวณหนึ่ง ก็คงเป็นไปได้ยากและยากยิ่งขึ้นในเมื่อสภาพสังคมและการเรียนรู้ของแต่ละคนตกอยู่ในสภาพค่อยๆ ลดลงไปเรื่อย ๆ .